

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” DIN CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISIDOR TODORAN”

Rezumat - Teză de doctorat

Coordonator:

Pr. Prof. Dr. Vasile GORDON

Doctorand:

Iuliana-Anișoara LUȚAI

Cluj-Napoca

2024

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” DIN CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISIDOR TODORAN”

Familia creștină – factor de educație în context european actual

Coordonator:

Pr. Prof. Dr. Vasile GORDON

Doctorand:

Iuliana-Anișoara LUȚAI

Cluj-Napoca

2024

Cuprins

Introducere .....

Partea I

1. O „istorie teologică” a familiei. De la Adam și Eva la Fecioara Maria .....

1.1. Delimitări conceptuale .....

1.2. Crearea omului – crearea familiei .....

1.3. Desăvârșirea familiei prin păstrarea comuniunii cu Dumnezeu.....

1.4. Căderea omului – destrămarea familiei.....

1.5. Cauzele săvârșirii păcatului.....

1.5.1. Dorința omului/familiei de a fi ca Dumnezeu.....

1.5.2. Egoismul Evei și lipsa opoziției lui Adam.....

1.5.3. Neasumarea vocației familiale .....

1.6. Urmările păcatului asupra familiei .....

1.6.1. Urmările imediate ale păcatului adamic .....

1.6.1.1. Deschiderea ochilor și cunoașterea goliciunii .....

1.6.1.2. Ascunderea și temerea de Dumnezeu .....

1.6.1.3. Neasumarea responsabilității.....

1.7. Urmările de durată.....

1.7.1. Nașterea în dureri .....

1.7.2. Atragerea femeii și stăpânirea ei de către bărbat .....

1.8. Izgonirea din Rai și așteptarea lui Mesia .....

2. Mântuitorul Iisus Hristos și restaurarea familiei .....

2.1. Teologia familiei .....

2.1.1. Nunta din Cana Galileii (*Ioan 2, 1-11*). Implicații asupra familiei creștine .....

2.1.1.1. Taina Nunții.....

2.1.1.2. Familia și Biserica .....

2.1.1.3. Iubirea și unitatea familiei .....

2.1.2.	Familia în Sfânta Scriptură .....
2.1.2.1.	Familia în Sfintele Evanghelii .....
2.1.2.2.	Familia în scrierile Sfinților Apostoli .....
2.2.	Hristos și Biserica – icoana familiei creștine .....
2.3.	Scopurile căsătoriei .....
2.3.1.	Nașterea de fii .....
2.3.2.	Ajutorarea reciprocă.....
2.3.3.	Ferirea de patima desfrâului.....

Partea a II-a

3.	Familia creștină – locus paideic .....
3.1.	Familia creștină – factor de educație religioasă .....
3.1.1.	Rolul mamei în educație .....
3.1.2.	Rolul tatălui în educație .....
3.2.	Familia în postmodernism. Consecințe asupra educației .....
3.2.1.	Provocările familiei în context european .....
3.2.1.1.	LGBT – o nouă viziune asupra iubirii .....
3.2.1.1.1.	Homosexualitatea – maladie sau opțiune?.....
3.2.1.2.	Divorțul.....
3.2.1.2.1.	Imaturitatea soților.....
3.2.1.2.2.	Adulterul.....
3.2.1.2.3.	Individualismul și lipsa dialogului .....
3.2.1.3.	Feminismul .....
3.3.	Părinții și copiii în noua paradigmă educațională .....
3.4.	Ethosul familial creștin – implicații pedagogice .....
4.	Revoluția axiologică în context postmodernist .....
4.1.	Educația – act teandric și sinergic .....
4.2.	Educația și credința, principalele lumini ale vieții .....
4.3.	Copiii – reflex public al familiei .....

- 4.4. Dușmanul familiei: educația secularizată modernă și roadele ei .....
- 4.5. Tineretul postmodern și epoca hedonismului.....
  - 4.5.1. Mutația de paradigmă privind rostul sexualității în viața tânărului .....
  - 4.5.2. *Educația sexuală* și morala creștină.....
- 4.6. Situația *educației sexuale* în țările Uniunii Europene .....
- 4.7. Implementarea educației sexuale în România.....
- 4.8. Importanța activismului civic în noul context ideologic .....
- 4.9. *Educația sexuală* – responsabilitatea familiei sau a școlii? .....

Concluzii .....

Bibliografie .....

Rezumat

Cuvinte cheie: familie creștină, educație, postmodernism, ideologie, educație sexuală

Teza de doctorat cu titlul „Familia creștină – factor de educație în context european actual” este structurată astfel: introducerea, cele două părți, având două capitole fiecare, concluziile și bibliografia.

Prima Parte, cu ajutorul **Capitolului 1** debutează cu prezentarea noțiunii de „familie”, pornind de la etimologia cuvântului, precum și a înțelesului pe care acest termen îl are în diferite limbi europene. Odată cu stabilirea sensurilor termenului, este realizată o geneză a familiei, pornindu-se de la textul revelat al *Facerii*. În acord cu textele scripturistice și patristice, plăsmuirea omului nu trebuie despărțită de crearea familiei, adică a unității bărbat-femeie, între Adam și Eva este instituită o unitate ontologică, profetul Moise afirmând că „a făcut Dumnezeu pe om... a făcut bărbat și femeie” (*Facere* 1, 27). Adam și Eva, fără a se contopi ca persoane, în percepția biblică sunt una. Eva nu este copia lui Adam, ci persoana care îl completează, pentru a forma un singur trup. Se stabilește o coordonată esențială, anume că familia este formată numai prin unirea dintre un bărbat și o femeie. Păstrarea curăției paradisiace ar fi condus la continua înaintare către Dumnezeu, însă păcatul a avut urmări nu doar asupra persoanei umane, ci și a familiei. În acest sens, este propusă o analiză a căderii în păcat a familiei, nu a omului, ca individualitate: Dumnezeu l-a creat pe om în unitatea bărbat-femeie, ca atare căderea privește această celulă formată din cei doi. Deși căderea este un act la care participă, într-o primă fază, Eva, ulterior și Adam, motivația care a stat la baza săvârșirii păcatului trebuie considerată ca aparținând bărbatului și femeii deopotrivă, adică familiei. Dintre cauzele care au condus la cădere, sunt amintite: dorința familiei de a fi ca Dumnezeu, egoismul Evei și lipsa opoziției lui Adam, neasumarea vocației familiale. În continuare, sunt expuse urmările păcatului asupra familiei, acestea fiind împărțite în: urmări imediate (deschiderea ochilor și cunoașterea goliciunii, ascunderea și temerea de Dumnezeu, neasumarea responsabilității) și urmări de durată (nașterea în dureri, atragerea femeii și stăpânirea ei de către bărbat). Finalul capitolului descrie starea familiei după cunoașterea păcatului și așteptarea unui Izbăvitor. Pierderea comuniunii cu Dumnezeu și conștientizarea păcatului săvârșit inaugurează o nouă perioadă din istoria familiei, bărbatul și femeia preferând o existență egoistă, în care individualitatea să se opună datului comunional.

Capitolul al 2-lea descrie parcursul familiei, odată cu venirea Mântuitorului Hristos. Restaurarea omului este urmată de cea a familiei, întrucât reluarea dialogului dintre Dumnezeu și om, prin lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, presupune și integrarea familiei în noua ontologie. Familia, prin prezența Mântuitorului Hristos la nunta din Cana Galileii, dar și prin lucrarea Sa dumnezeiască, este reînnoită, pentru că El reactualizează unitatea bărbatului cu femeia prin Taina Căsătoriei, unește familia cu El, prin integrarea ei în Biserică și arată unitatea soților, ca dat primordial. Odată cu venirea Sa, familia se întemeiază prin unirea bărbatului cu femeia, consfințită prin Taina Nunții, arătându-se că așa cum Mântuitorul Hristos a fost prezent la nunta din Cana Galileii, la fel, și în cazul Tainei Sfintei Cununii, El este săvârșitorul care îi cunună pe miri, deși preotul săvârșește Taina, prin aceasta realizându-se încorporarea noii familii în Sfânta Biserică și unirea cu El. În continuare, se arată că prin Taina Căsătoriei este realizată integrarea familiei în Biserică, și, urmând modelului ei, trebuie să fie condusă de Mântuitorul Hristos, astfel încât orice dorință de dominație a unuia dintre membri să fie înlăturată, în interiorul ei trebuind să se manifeste jertfa și iubirea liberă, necondiționată. În Noul Testament, iubirea este arătată ca materie a căsătoriei, pentru că numai existența ei face posibilă menținerea unității și a curăției familiei. Bărbatul și femeia, deși devin una, nu își pierd identitatea într-o existență depersonalizată, ci, în mod jertfelnic, se dăruiesc unul altuia spre a menține în unitate deplină familia. Familia devine o reflecție a modului perihoretic de existență a Persoanelor Sfintei Treimi, astfel încât bărbatul și femeia să nu se confunde, să nu își anuleze propriul eu, ci să se deschidă unei comuniuni nemărginite. După expunerea familiei, din perspectiva cărților nou-testamentare (Sfintele Evanghelii și scrierile Sfinților Apostoli), este evidențiată paralela dintre Hristos/Biserică și bărbat/femeie, fiind subliniată relația de jertfelnicie care exprimă adevărata identitate a unirii celor doi. Această jertfă se va reflecta în suferința prilejuită de unul dintre soți, care trebuie asumată fără cârtire, așa cum și Hristos a suferit pentru Biserică, redându-i frumusețea și făcând-o Mireasă aleasă. În final, sunt expuse scopurile căsătoriei: nașterea de fii, ajutorarea reciprocă și ferirea de patima desfrâului.

Partea a II-a, prin Capitolul 3, tratează despre implicațiile pedagogice ale familiei, dar și despre rolul ei în noua paradigmă europeană, fiind, alături de Biserică și școală, un factor de educație religioasă. În creștinism, educația nu se confundă cu un demers de predare a unor informații teoretice, ci ea se adresează omului integral, trup și suflet, astfel încât să contribuie la împlinirea și desăvârșirea lui, nu doar aici, pe pământ, ci în viața viitoare. Unitatea este arătată ca

premisă esențială a realizării procesului educațional în familie, copiii fiind integrați într-un mediu adecvat dezvoltării lor. Existența unui singur trup, format prin unirea bărbatului cu femeia, presupune o singură viziune asupra educației, chiar dacă tatălui și mamei le revin responsabilități diferite, însă convergente. În continuare este realizată o expunere a contextului european postmodernist, a provocărilor la care este expusă familia, precum și a consecințelor asupra educației. Este amintit impactul pe care comunitățile homosexuale îl au asupra familiei tradiționale, prin promovarea unei înțelegeri diferite a familiei, fără nicio legătură cu Revelația, dar și a plăcerii în locul jertfei soților. De asemenea, divorțul este amintit ca o consecință a noilor direcții ce caracterizează societatea europeană, fiind trasate principalele cauze (imaturitatea soților, adulterul, individualismul și lipsa dialogului), dar și efectele acestora asupra educației pe care familia ar trebui să o ofere copiilor. Alături de divorț, feminismul este considerat ca atentând la integritatea familiei și la slăbirea prerogativei educaționale. Invocarea diverselor libertăți, în contextul epocii postmoderniste, a inclus și emanciparea femeii, însă această solicitare este dovada unei înțelegeri eronate a egalității și simbiozei care trebuie să existe între persoanele de sex opus. Capitolul se încheie cu prezentarea noilor situații în care se află părinții și copiii, în contextul promovării unei libertăți orientate către satisfacerea plăcerii, fără limite și raționament, precum și a noilor valori sociale, în care afirmarea personală înlocuiește orice responsabilitate.

Capitolul al 4-lea realizează o expunere a educației, în noua paradigmă postmodernistă. Pornind de la conceptul de educație, se arată că aceasta nu poate fi deplină decât prin orientarea copiilor către Dumnezeu. Pentru a fi posibilă, educația trebuie însoțită de credință, întrucât copilul nu primește doar o învățătură teoretică, ci îi sunt împărtășite cunoștințe care presupun trăirea lor. Prin promovarea ideologiilor de gen, noul tip de educație promovate în școli, prin discipline precum educația sexuală sau sanitară, atentează la fondul sufletesc al copilului, indicându-i direcții prin care nu se îmbogățește cu noi cunoștințe sau valori benefice, ci cu porniri către satisfacerea unor dorințe și plăceri care trebuie reprimite prin înfrânare și curăție. Tânărul, în noul context ideologic, se află într-o situație de incertitudine, aceea de a accepta ceea ce societatea îi oferă ca adecvat noilor vremuri sau ceea ce familia îi înfățișează ca autentic. De aceea, realizarea unei antiteze între educația sexuală și morala creștină este concludentă, întrucât arată incapacitatea celei dintâi de a răspunde aspirațiilor naturale, specifice copiilor. După expunerea parcursului educației sexuale în școlile din țările membre ale Uniunii Europene și al României, se arată că educația sexuală, fără a fi ignorată, nu trebuie să își afle locul în programa

școlară, ci trebuie să reprezinte una dintre preocupările educative ale familiei. Responsabilitatea educației sexuale nu trebuie declinată școlii, mama și tatăl fiind pedagogii îndreptățiți să își îndrume copiii, ținând cont de specificul vârstei și al mediului în care viețuiesc.

Pentru a înțelege modul în care familia creștină poate deveni un factor educațional, este necesară înțelegerea istoriei sale, de la momentul apariției sale, până astăzi. Deschiderea completă către celălalt se vede exprimată în relația de iubire dintre bărbat și femeie, care stă la temelia familiei. Actul facerii primilor oameni dă mărturie despre alcătuirea familiei, dar și despre noile relații la care sunt părtași bărbatul și femeia. Evoluția familiei, începând din grădina Edenului, trebuie pusă în relație cu parcursul societății, de aceea, criza familiei se răsfrânge la nivelul întregii lumi. Familia, ca uniune dintre bărbat și femeie, a primit de la Dumnezeu darul de a tinde către Creator și de a înainta pe această cale, prin ascultare și exersarea iubirii. Pierderea stării primordiale și apariția păcatului în lume a avut ca efect destrămarea familiei. Odată cu alipirea de păcat, Adam și Eva au rupt unitatea primordială, despărțindu-se de Dumnezeu și introducând în familie tendințe divergente și egoiste.

Consecințele păcatului nu au fost resimțite doar la nivel personal, ci și familial, bărbatul și femeia devenind două entități care încetau să se afle într-o unitate, dovedindu-și incapacitatea de a se jertfi unul pentru celălalt. Acest eveniment este începutul unei decăderi a familiei și, totodată, a societății, cu repercusiuni asupra actului pedagogic. Dinamismul firesc al omului, deci și al copiilor, către Dumnezeu este încetinit prin alipirea de păcat și de cele materiale. Pentru traversarea acestei etape în care s-a aflat creația, restaurarea omului și a familiei era imperios necesară. Întruparea și lucrarea Mântuitorului Hristos, care a culminat cu Învierea Sa, redeschid omului calea către desăvârșire, refăcând și unitatea familiei.

Nunta din Cana Galileii este o confirmare a familiei și a unității dintre bărbat și femeie, dar și o înnoire a ei. Prezența Mântuitorului la acest eveniment este mărturia purtării de grijă a lui Dumnezeu față de familie, o reafirmare a iubirii transfiguratoare, pentru că, de acum, unirea soților devine Sfântă Taină. Prin minunea săvârșită, Mântuitorul arată că familia trece într-o nouă etapă existențială, fiind transfigurată prin harul Său, așa cum și apa este transformată în vin. În noua ontologie, familia, întemeiată pe iubire, este încorporată în trupul tainic al Mântuitorului, care este Biserica. Legătura dintre Hristos și Biserică este arătată de Sf. Ap. Pavel ca prototip pentru cea dintre bărbat și femeie, și, așa cum cea dintâi se întemeiază pe Jertfa Sa, la fel, în cadrul familiei, iubirea jertfelnică este cea care menține această unitate. Înnoită prin Hristos,

familia devine o unitate de persoane care este orientată ontologic spre Împărăția lui Dumnezeu, având însă de îndeplinit o misiune pământească, aceea de a progresa în iubire, prin nașterea și creșterea fiilor în ascultare față de poruncile divine, precum și prin jertfa reciprocă a soților. Familia devine inelul de legătură dintre persoană și societate, în interiorul căreia pulsează sentimentul dragostei reciproce, îndreptată către Dumnezeu și semenii. Pentru a înțelege misiunea familiei, în calitatea ei de „biserică mică”, trebuie înțeleasă identitatea ei, existența iubirii soților, revărsate asupra copiilor, fiind condiția esențială îndeplinirii oricărei prerogative, așa cum este cea educațională.

În viziunea creștină, nașterea de fii este dar și misiune, pentru că îi obligă pe soți la adoptarea unui comportament adecvat rolului pe care îl au de îndeplinit. Prerogativa educațională, caracteristică familiei, nu poate fi împlinită fără existența unui ethos creștin, care să orienteze întreaga ei misiune către Dumnezeu. Familia poate deveni un *locus paideic* în măsura în care valorile pe care le transmite sunt o oglindire a învățaturii Evangheliei, copiii fiind nu doar instruiți pentru a face față provocărilor acestei vieți, ci și educați, prin disciplinarea funcțiilor sufletești, pentru a dobândi fericirea în Împărăția cerurilor. Împlinirea acestui scop presupune transformarea soților în educatori asumați, capabili de a se ocupa împreună de educația copiilor, fiecăruia revenindu-i responsabilități specifice. Familia, întemeiată prin unitatea dintre bărbat și femeie, este mediul firesc în care se nasc copiii și favorabil dezvoltării lor, pentru că unitatea dintre masculin și feminin creează premisele unei dezvoltări armonioase. Copiilor le sunt împărtășite valorile și simțirile naturale ce aparțin fiecărui părinte, contribuind la formarea unui caracter asupra căruia maternitatea și paternitatea și-au lăsat amprenta. În context postmodernist, în care ideologiile de gen propun o „nouă familie”, misiunea familiei creștine este de a da mărturie despre adevărata ei identitate.

Transformarea familiei din mediu jertfelnic într-un spațiu în care dorința păcătoasă să se materializeze, prin unirea dintre persoane de același sex, în numele fericirii și al libertății, este dovada pervertirii iubirii și a incapacității de a-și îndeplini vocația educațională. Unitatea rezultată din împreunarea egoistă a persoanelor de același sex reprezintă o formă de schimonosire a familiei, iubirea jertfelnică fiind înlocuită cu plăcerea și pofta, fericirea fiind redusă la imanent. În interiorul acestei unități aparente, educația se realizează în mod arbitrar, lipsa moralității părinților având ca efect crearea unui mediu familial atipic și inadecvat creșterii

armonioase a copiilor. Într-o societate în care ideologiile de gen sunt promovate ca eliberatoare, familia creștină este instituția care poate ajuta la o redeșteptare a conștiinței colective.

Postmodernismul nu este un curent care nu stabilește o limită clară între bine și rău, ci propune un sincretism axiologic, caracterizat de ambiguizarea sensului păcatului și a virtuții. În această derută ideologică, educația se transformă într-o încercare de modelare a copiilor în funcție de valorile ce caracterizează noile societăți. Întrucât educația își află începutul în viața de familie, considerăm că declinul ei se datorează unei coruperi a unității dintre bărbat și femeie. În contextul în care familiile preferă plăcerea în locul jertfei, succesul individual în detrimentul binelui comun, educației i se conturează un profil în concordanță cu noile orientări și preocupări. Astfel, divorțul, infidelitatea, individualismul și lipsa de asumare a soților produc nu doar îndepărtarea sufletească și trupească a soților, ci și destrămarea familiei, copiii fiind victimele unor lupte ce îi au ca protagoniști pe părinții care își revendică, în exclusivitate, dreptatea. Fără a fi contestată apartenența la o familie, copiii ai căror părinți se află într-una din situațiile menționate anterior sunt condamnați la o viață lipsită de reperele necesare unei bune creșteri. Provocările familiei, în contextul european actual, nu pot fi depășite atâta vreme cât iubirea este redusă la sexualitate, educația noilor generații reducându-se la transformarea omului în sedii ale plăcerii, în numele unei libertăți greșit înțelese. Familia creștină, prin constituția și valorile pe care le împărtășește, trebuie să devină un far călăuzitor în interiorul societății, educația realizată în sânul ei conducând la formarea sufletească a tinerilor, în acord cu învățăturile Evangheliei.

Încercarea societății europene de a se adapta *corectitudinii politice* trebuie să fie urmată de o reacție promptă a tripletei educaționale – familie, Biserică și școală. Promovarea unei educații fundamentate pe principii autentice devine un demers anevoios, școala aliniindu-se noilor viziuni ideologice, prin introducerea în programa școlară a educației sexuale/sanitare, ca disciplină prin care copiilor le sunt transmise informații ce țin de sexualitate, erotism, identitate de gen, metode contraceptive etc. În această situație, familia creștină trebuie să promoveze, alături de Biserică, adevăratele valori, precum castitatea, iubirea sinceră și asumată, înțelegerea, supunerea etc. Formați într-un mediu în care aceste exigențe sunt exersate, copiii vor face experiența adevăratei libertăți, care nu este consecința satisfacerii egoiste și nemăsurate a păcatului, ci a comuniunii.

Prin cercetarea de față ne-am propus prezentarea dimensiunii pedagogice a familiei în contextul european actual, pentru aceasta pornindu-se de la originea, identitatea și scopul familiei, ca unitate dintre bărbat și femeie. Cele patru capitole, care compun lucrarea, se

constituie în patru secvențe, care împreună, alcătuiesc o imagine a dimensiunii educaționale a familiei. Scopul lucrării, așa cum a fost anunțat și în introducere, a fost acela de a arăta rolul covârșitor al familiei creștine, ca model educațional, versus noua paradigmă „europeană”, în care „noua libertate” suprimă orice valoare. Astfel, prin conținutul ei și structura expunerii, lucrarea **confirmă** că familia creștină, deși supusă unor influențe destabilizatoare majore, reprezintă un factor determinant în educația copiilor, atâta vreme cât nu doar promovează, ci și viețuiește în duhul Evangheliei.

O problemă deschisă, ca punct declanșator al unei viitoare cercetări, rămâne analizarea detaliată a modalităților prin care familia creștină va reuși în viitorul apropiat să integreze și să mențină în educația copiilor învățătura evanghelică, dar și monitorizarea rezultatelor acestui efort. Dacă prin lucrarea de față s-a încercat crearea unui model educațional, reprezentat de familia creștină, este nevoie de o sondare continuă a realității cotidiene, în permanentă schimbare și nu întotdeauna în bine. Expunerea profilului identitar și a misiunii educaționale înfățișează un ideal, dar asumarea acestor exigențe transformă familia creștină într-un model de bună-creștere a copiilor. Un studiu, care poate utiliza tehnici de cercetare din domeniul sociologiei, poate demonstra dacă modelul autentic al familiei creștine este capabil să îl împlinească.

Considerăm că **originalitatea** lucrării este dată de maniera dezvoltării subiectului, dar și de modalitatea expunerii, necesară înțelegerii complexității lui. S-a scris mult despre familie, ca factor creștin educațional, dar mai puțin prin raportare la contextul european. Familia este instituția de bază a oricărei societăți și, în același timp, este permanent influențată de societate. Însă, indiferent de vremurile pe care le traversează, datul ei ființial nu poate fi anulat sau schimbat. Referindu-ne la vocația pedagogică a familiei, trebuie să ținem cont de identitatea ei, așa cum ținem seama și de faptul că omul este o ființă dihotomică. Structura familiei este caracterizată de o serie de constante, înlăturarea lor având ca efect disoluția. Tocmai de aceea, lucrarea pornește de la prezentarea identității familiei, arătând că transformarea pe care o suferă astăzi are efecte considerabile asupra creșterii copiilor. Identificarea direcțiilor greșite pe care se află tinerii, astăzi, nu este suficientă fără indicarea cauzelor, iar una dintre acestea este reprezentată de transformările suferite de familie. Fără o asumare a vocației familiale, în care credința și valorile morale să fie împărtășite, bărbatul și femeia nu pot crea un mediu educațional autentic pentru copiii cărora le dau naștere.

De asemenea, un aspect inedit este reprezentat de stabilirea raportului dintre situația familiei contemporane și ethosul creștin, care ar trebui să o caracterizeze, avându-se în vedere efectele resimțite în plan pedagogic. Problemele nerezolvate de către părinți, ca parteneri de viață, se repercutează asupra educației copiilor, aceștia devenind viețuitori într-un mediu inadecvat unei dezvoltări normale. În cuprinsul lucrării au fost indicate atât cauzele frecvente care conduc la scindarea familiei, precum și posibile soluții de prevenire. Protejarea ethosului creștin al familiei, ca factor determinant al educației, într-o societate marcată de secularizare tot mai vizibilă, se poate realiza doar în conlucrare strânsă cu ceilalți doi factori educaționali majori, Biserica și Școala.